SAMARQAND VILOYATI BOLALARIDA PARAZITAR KASALLIKLARNING EPIDEMIOLOGIK OLDINI OLISH VA ULARGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Maxmudova Lola Baxromovna
Samarqand davlat tibbiyot universteti “
Epidemiologiya” kafedrasi dotsenti
Ibragimova Fayyoza Chori qizi
Samarqand davlat tibbiyot universteti “Epidemiologiya”
kafedrasi magistri
Bozorova Aziza Hasan qizi
Samarqand davlat tibbiyot universteti “Epidemiologiya”
kafedrasi magistri

Annotatsiya: tezisda Samarqand viloyatida bolalar orasida uchrashi mumkin bo‘lgan parazitar kasalliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish masalalari yoritiladi. Parazitozlar tarqalishini kamaytirishda sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish, xavfsiz ichimlik suvi, oziq-ovqat gigiyenasi, maktab va maktabgacha ta’lim tashkilotlarida profilaktik ta’lim hamda laboratoriya diagnostikasining o‘zaro uyg‘unligi muhim hisoblanadi. Hududiy epidemiologik ma’lumotlarni muntazam tahlil qilish va idoralararo hamkorlikni kuchaytirish bo‘yicha amaliy takliflar beriladi.

Kalit so‘zlar: bolalar, parazitar kasalliklar, gelmintozlar, enterobioz, giardioz, epidemiologik nazorat, profilaktika, sanitariya-gigiyena.

IMPROVING THE SYSTEM FOR EPIDEMIOLOGICAL PREVENTION AND CONTROL OF PARASITIC DISEASES IN CHILDREN OF THE SAMARKAND REGION

Makhmudova Lola Bakhromovna
Samarkand State Medical University
Associate Professor of the Department of Epidemiology
Fayyoza Chori kizi Ibragimova

Samarkand State Medical University "Epidemiology"
master of the department
Bozorova Aziza Khasan kizi
Samarkand State Medical University "Epidemiology"
master of the department

Abstract: The thesis covers issues of improving the system for preventing and combating parasitic diseases that may occur among children in the Samarkand region. Compliance with sanitary and hygienic rules, safe drinking water, food hygiene, preventive education, and laboratory diagnostics in schools and preschool educational organizations are important in reducing the spread of parasites. Practical proposals will be provided for the regular analysis of regional epidemiological data and the strengthening of interdepartmental cooperation.

Keywords: children, parasitic diseases, helminthiases, enterobiosis, giardiosis, epidemiological control, prevention, sanitation and hygiene.

Bolalar parazitar kasalliklarga nisbatan zaif guruhlardan biri bo‘lib, infeksiya ifloslangan tuproq, suv va oziq-ovqat, shuningdek, gigiyena qoidalariga yetarli amal qilmaslik orqali yuqishi mumkin. Ichak gelmintozlari ayrim hollarda kamqonlik, oziqlanish holatining yomonlashuvi, qorin og‘rig‘i va jismoniy rivojlanish bilan bog‘liq muammolarga sabab bo‘ladi [1]. Samarqand viloyatida profilaktika ishlarini hududlarning sanitariya sharoiti, yosh guruhlari va laboratoriya tekshiruvlari natijalarini hisobga olgan holda tashkil etish muhimdir. Bunda mahalliy kasallanish ko‘rsatkichlari rasmiy tibbiy-statistik ma’lumotlar asosida alohida baholanishi lozim.

Samarqand viloyati bolalarida parazitar kasalliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashish tizimini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy yondashuvlarni asoslash.

Mazkur tezis tahliliy-nazariy xarakterga ega. Unda Jahon sog‘liqni saqlash tashkilotining tuproq orqali yuqadigan gelmintozlar profilaktikasi bo‘yicha tavsiyalari va parazitar kasalliklar nazoratiga oid ilmiy manbalar tahlil qilindi [1–3].

Samarqand viloyati bo‘yicha birlamchi epidemiologik ma’lumotlar ushbu ish doirasida taqdim etilmagani sababli kasallanish darajasi yoki tadqiqot natijalariga oid raqamlar keltirilmadi. Kelgusidagi hududiy tadqiqotda yosh, yashash joyi, mavsum, sanitariya sharoiti, laboratoriya tasdig‘i va profilaktik tadbirlar qamrovi kabi ko‘rsatkichlarni o‘rganish tavsiya etiladi.

Parazitar kasalliklarga qarshi kurashish birgina dori vositalarini qo‘llash bilan cheklanmasligi kerak. JSST tavsiyalarida xavf yuqori bo‘lgan hududlarda gelmintozlar yukini kamaytirish uchun mahalliy epidemiologik vaziyatga asoslangan profilaktik davolash, sog‘liqni saqlash bo‘yicha ma’rifiy ishlar hamda suv, sanitariya va gigiyena sharoitlarini yaxshilash birgalikda olib borilishi ta’kidlanadi [1, 2]. Bolalarga dori vositalarini berish esa tegishli milliy yo‘riqnomalar va tibbiyot mutaxassislari tavsiyalari asosida amalga oshirilishi lozim.

Tizimni takomillashtirish uchun quyidagi yo‘nalishlar maqsadga muvofiq:

1) bolalar poliklinikalari, sanitariya-epidemiologiya xizmati, maktab va maktabgacha ta’lim tashkilotlari o‘rtasida ma’lumot almashish mexanizmini yo‘lga qo‘yish;

2) klinik ko‘rsatmalar va epidemiologik vaziyatga muvofiq laboratoriya tekshiruvlarini o‘z vaqtida tashkil etish;

3) qo‘lni sovunlab yuvish, tirnoqlarni toza saqlash, meva-sabzavotlarni yaxshilab yuvish, xavfsiz suv iste’mol qilish va poyabzal kiyish bo‘yicha yoshga mos tushuntirish ishlarini olib borish;

4) sanitariya holati bo‘yicha muammoli hududlarni aniqlab, maqsadli profilaktik tadbirlar rejasini ishlab chiqish;

5) o‘tkazilgan tadbirlar samaradorligini qamrov, laboratoriya tasdiqlangan holatlar va qayta zararlanish ko‘rsatkichlari orqali baholash.

Profilaktika tadbirlarini rejalashtirishda enterobioz, askaridoz va giardioz kabi parazitar kasalliklarning yuqish xususiyatlari farqlanishi kerak. Shu sababli barcha parazitlar uchun yagona tekshiruv usuli yoki bir xil davolash sxemasini qo‘llash

to‘g‘ri emas. Tashxis va davolash parazit turi, bolaning yoshi, klinik holati hamda amaldagi tibbiy tavsiyalarga muvofiq belgilanadi.

Xulosa.

Samarqand viloyati bolalarida parazitar kasalliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish uchun epidemiologik kuzatuv, laboratoriya diagnostikasi, sanitariya-gigiyena choralari va sog‘lom turmush ko‘nikmalarini shakllantirishni yagona tizimga birlashtirish zarur. Hududiy ma’lumotlarni muntazam tahlil qilish, xavf guruhlarini aniqlash va muassasalararo hamkorlik profilaktika tadbirlarini aniq yo‘naltirishga yordam beradi. Taklif etilgan yondashuvlarning samaradorligi kelgusida Samarqand viloyatining rasmiy epidemiologik ko‘rsatkichlari asosida baholanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Walboomers, J. M. M., Jacobs, M. V., Manos, M. M., Bosch, F. X., Kummer, J. A., Shah, K. V., Snijders, P. J. F., Peto, J., Meijer, C. J. L. M., & Muñoz, N. (1999). Human papillomavirus is a necessary cause of invasive cervical cancer worldwide. The Journal of Pathology, 189(1), 12–19. https://doi.org/10.1002/(SICI)1096-9896(199909)189:13.0.CO;2-F

2. World Health Organization. (2021). WHO guideline for screening and treatment of cervical pre-cancer lesions for cervical cancer prevention (2nd ed.). https://www.who.int/publications/i/item/9789240030824

3. World Health Organization. (2021). WHO guideline for screening and treatment of cervical pre-cancer lesions for cervical cancer prevention: Second edition: Use of mRNA tests for human papillomavirus (HPV). https://www.who.int/publications/i/item/9789240040434

4. World Health Organization. (2024). Human papillomavirus and cancer. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-papilloma-virus-and-cancer